

Мукачівський державний університет
Факультет менеджменту та індустрії гостинності
Кафедра менеджменту, управління економічними процесами та туризму

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Методичні рекомендації для підготовки до практичних
занять з дисципліни

для здобувачів
спеціальності ДЗ «Менеджмент»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мукачево
2025

УДК 330.1(072) (076.5)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету
протокол №4 від 28.10.25 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри менеджменту та управління економічними процесами
протокол №2 від 08.09.25 р.*

Укладач

Пугачевська К.Й. – канд. екон., наук, доцент кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму МДУ

Рецензент

Черничко Т.В. – завідувач кафедри економіки та фінансів, д-р. екон.наук, професор

E45

Економічна теорія: методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни для здобувачів денної форми навчання спеціальності D3 «Менеджмент», перший бакалаврський рівень вищої освіти / укладач К.Й. Пугачевська. - Мукачево: МДУ, 2025. - 57 с. (1,7 д.а).

У методичних рекомендаціях структуровано тематику практичних занять з дисципліни у відповідності до затвердженої програми та наведено методичні матеріали (вправи, задачі, тести, теми рефератів), використання яких дозволить здобувачам ефективно готуватися до практичних занять.

© МДУ, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
1. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ.....	6
Тема 1. Економічна теорія як наука: предмет і методи її вивчення, основні етапи становлення і розвитку.....	6
Тема 2. Виробництво в економічній системі.....	8
Тема 3. Товарне виробництво.....	10
Тема 4. Теорії грошей та грошовий обіг.....	11
Тема 5. Ринок та ринкові відносини.....	13
Тема 6. Механізм ринкового саморегулювання.....	15
Тема 7. Конкуренція в ринковій економіці.....	16
Тема 8. Підприємство та підприємницька діяльність.....	17
Тема 9-10. Капітал та витрати виробництва. Ціна та прибуток.....	19
Тема 11. Національне виробництво як об'єкт макроекономіки.....	22
Тема 12. Держава та її економічні функції.....	24
Тема 13. Теорія фінансів.....	26
Тема 14. Банківська та кредитна системи.....	27
Тема 15. Відтворення і зайнятість трудових ресурсів.....	29
Тема 16. Світове господарство.....	30
Тема 17. Міжнародні економічні відносини. Світовий ринок.....	32
Тема 18. Економічні аспекти глобальних проблем.....	34
2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	36
3. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ З ДИСЦИПЛІНИ.....	38
4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	41

ПЕРЕДМОВА

«Економічна теорія» є базовою дисципліною навчального плану підготовки фахівців економічного профілю. Її вивчення забезпечує науково-методологічне підґрунтя для опанування студентами конкретних економічних дисциплін з обраних спеціальностей.

Метою і завданням викладання курсу «Економічна теорія» є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки нового економічного мислення і економічної культури, адекватних до уявлень переходу країни до ринкових відносин, а також навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

Предметом вивчення дисципліни «Економічна теорія» є основоположні економічні категорії, економічні закони і принципи функціонування різних економічних систем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- економічні категорії, закони та закономірності розвитку ;
- макро- та мікроекономічні процеси з притаманними їм внутрішніми суперечностями;
- можливості застосування теоретичних моделей у реальній дійсності;
- економічні відносини, господарчі механізми і дії людей, спрямовані на ефективне господарювання в умовах обмежених економічних і природних ресурсів;
- особливості ринкових перетворень економіки в різних країнах і сучасні процеси глобалізації економічного життя людства.

вміти:

- розкривати теми курсу під кутом зору різних теоретичних концепцій і шкіл з використанням наукової та навчальної літератури відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів;
- використовувати методику і методологію економічного аналізу різних економічних систем;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження в процесі вивчення економічних процесів;
- аналізувати конкретні економічні факти функціонування національних економічних систем і робити наукові узагальнення та висновки;
- використовувати в процесі економічного аналізу графічні методи.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Фахові компетентності:

- ФК3 розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки;
- ФК4 здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- ФК5 розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

Вивчення дисципліни передбачає можливість отримання наступних результатів навчання:

Результати навчання:

- *RH3* знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;
- *RH4* розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;
- *RH5* застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).;
- *RH6* використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності;
- *RH9* усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави;
- *RH20* вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Економічна теорія як наука: предмет і методи її вивчення, основні етапи становлення і розвитку

Питання для обговорення

1. Виникнення й основні етапи розвитку економічної теорії.
2. Сучасна світова економічна думка.
3. Предмет дослідження економічної теорії. Позитивна і нормативна економічна теорія.
4. Методи економічної теорії та її функції.
5. Цілі та функції економічної теорії, її місце в системі економічних наук.

Рекомендована література: [1,4,5]

Поняття і категорії: економіка, економічна теорія, меркантилізм, фізіократи, класична політекономія, виробничі відносини, організаційно-економічні та соціально-економічні відносини, економічні категорії, економічні закони, економічна система, діалектичний метод, метод наукової абстракції, системний підхід, аналіз і синтез, кількісний метод, кейнсіанство, неокласицизм, монетаризм, інституціоналізм, маржиналізм.

Теми рефератів

1. Процес становлення економічної думки.
2. Економічна думка в Україні.
3. Загальнонаукові методи пізнання соціально-економічних процесів.
4. Спеціальні методи пізнання соціально-економічних процесів.
5. Неокласичний і кейнсіанський напрями економічної теорії.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Необхідно вказати, яке з тверджень відноситься до *мікроекономіки*, а яке - до *макроекономіки*. Відповідь обґрунтувати.

1. Рівень безробіття в країні у 2020 році складав 7%.
2. ВВП, з поправкою на інфляцію, зріс на 2,5%.
3. На минулому тижні банк знизив процентну ставку на кредити приватним підприємцям на половину процентного пункту.
4. Індекс цін на споживчі товари зріс більш ніж на 12%.

№2

Необхідно визначити, яке з слідуєчих тверджень відноситься до *позитивних*, а яке до *нормативних*? Відповідь обґрунтувати.

1. В минулому році загальний рівень цін підвищився на 4,4 %.
2. В минулому році інфляція суттєво знизила рівень життя, і державна політика повинна її скоротити.
3. При інших рівних умовах, якщо плата за навчання підвищиться, число абітурієнтів в університеті знизиться.
4. Плату за навчання в університеті необхідно знизити, щоб більше студентів могло отримати освіту.

Тестові завдання

1. Класичну політичну економію розробляли:

- 1) А. Монкретьєн, Д. Рікардо, К. Маркс, М. Фрідмен;
- 2) М. Фрідмен, А. Сміт, К. Менгер, Дж. Кларк;
- 3) В. Петті, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо;
- 4) Ф. Кене, К. Менгер, Є. Бем-Баверк.

2. Економічна теорія виконує функції:

- 1) пізнавальну, практичну, методологічну;
- 2) збирання та узагальнення фактів;
- 3) політичну;
- 4) вірне вказане в п. 1), 2), 3).

3. Економічна теорія розвивалась у такій послідовності:

- 1) меркантилізм, класична політекономія, маржиналізм, пролетарська політекономія, інституціоналізм;
- 2) меркантилізм, кейнсіанство, неокласичний синтез, монетаризм, маржиналізм;
- 3) фізіократи, класична політекономія, меркантилізм, монетаризм, неокласична політекономія;
- 4) меркантилізм, фізіократи, класична політична економія, пролетарська політекономія, маржиналізм, неокласична політекономія, інституціоналізм, кейнсіанство, неокласичний синтез, монетаристська школа.

4. Об'єкт економічної теорії як науки - це:

- 1) пошуки ефективного використання рідкісних ресурсів для виробництва суспільного продукту;
- 2) економічні закони, які управляють виробництвом, розподілом, обміном і споживанням життєвих благ у різних формаціях, усім економічним розвитком;
- 3) економічне життя суспільства, тобто його економіка (суспільне виробництво);
- 4) економічні відносини людей в їх єдності і взаємодії з продуктивними силами.

5. На відміну від економікс, політична економія досліджує:

- 1) явища багатогранної економічної дійсності не в локальному розрізі (макроекономіка чи мікроекономіка), а в системній цілісності;
- 2) тільки функціональні зв'язки;
- 3) функціональні й соціальні зв'язки і відносини;
- 4) найбільш суттєве, найбільш глибинне в явищах і процесах економічного життя.

Питання для самоперевірки

1. Яке значення має термін “економіка”?
2. Які загальнонаукові методи використовує економічна теорія?
3. У чому полягає історична заслуга і обмеженість економічного вчення меркантилізму?
4. Які основні досягнення класичної економічної теорії можна зазначити?
5. У чому полягає суть перевороту в економічній думці, здійсненого Дж. М. Кейнсом?
6. У чому полягають особливості формування економічної думки в Україні?
7. Якщо економічні закони є об'єктивними, то чому вони не діють подібно до законів природи (наприклад, закону земного тяжіння)?

Тема 2. Виробництво в економічній системі

Питання для обговорення

1. Суспільне виробництво, його суть, фази, види. Чинники суспільного виробництва та їх взаємодія.
2. Сутність і структура виробничих відносин і продуктивних сил.
3. Виробництво як процес споживання економічних ресурсів. Крива виробничих можливостей.
4. Поняття економічної системи, основні її структурні елементи та типи.

Рекомендована література: [1,2,5]

Поняття і категорії: предмети праці, засоби праці, робоча сила, засоби виробництва, продуктивні сили, виробничі відносини, організаційно-економічні та соціально-економічні відносини, виробнича і соціальна інфраструктура, виробнича і невиробнича сфера, фактори виробництва, продукт виробництва, сукупний суспільний продукт, соціальна та економічна ефективність, продуктивність праці, фондвіддача, фондомісткість, матеріаловіддача, матеріаломісткість, економічні і соціальні потреби, економічні інтереси.

Теми рефератів

1. Процес виробництва на основі суспільного поділу праці, спеціалізації та кооперації праці.
2. Особливості сучасного етапу НТР і економічний прогрес.
3. Розвиток сутнісних сил людини – вирішальний фактор соціально-економічного прогресу.
4. Економічний прогрес та його соціально-економічні наслідки.
5. Поняття економічних законів і категорій, способи та форми їх прояву.
6. Місце і роль людини в економічній системі.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

У таблиці наведені виробничі можливості випуску військової і цивільної продукції:

Необхідно:

1. За даними таблиці побудувати криву виробничих можливостей.
2. Що показує точка на кривій виробничих можливостей? В середині кривої? За її межами?
3. Розрахувати альтернативну вартість виробництва кожної додаткової одиниці автомобіля.

Виробничі альтернативи	Танки	Автомобілі
А	5	0
Б	4	10
В	3	19
Г	2	27
Д	1	34
Е	0	40

№2

Розглядаються три економічні системи. На основі характеристик, представлених в таблиці визначити їх типи. Подумати над тим, чи така система є науковою абстрацією, чи реальністю. Доказово обґрунтувати відповідь.

Економічні системи	Основні характеристики	Типи
Система 1	Ґрунтується на державній власності і централізованих методах управління	
Система 2	Ґрунтується на різних формах власності, розвиток якої регулюється централізованим прийняттям рішень і ринком	
Система 3	Ґрунтується на приватній власності, господарський розвиток якої регулюється винятково ціновим механізмом	

№3

На підприємстві середньорічна вартість основних виробничих фондів у 2020 р. складала 7 млн гр.од., вартість виробленої продукції —16 млн гр.од. У 2021 році в силу загального скорочення виробництва в країні – вартість виробленої продукції - 3 млн гр.од., середньорічна вартість основних виробничих фондів залишилася незмінною.

Необхідно: розрахувати показник фондівіддачі.

№4

На машинобудівному підприємстві працює 1000 робітників. Обсяг випуску продукції– 10 млн гр.од. Вартість основного капіталу – 20 млн гр.од. Вартість оборотного капіталу (перероблених матеріалів) – 6 млн гр.од.

Необхідно розрахувати показники:

- продуктивності живої праці;
- матеріаловіддачі;
- фондовіддачі.

Тестові завдання

1. Засоби виробництва - це:

- 1) комплекс речей, за допомогою яких людина діє на предмети праці;
- 2) матеріали, що підлягають обробці;
- 3) речовина, вперше відокремлена людиною від природи для перетворення на продукт;
- 4) створені у процесі виробництва всі види засобів праці і предметів праці.

2. Межа виробничих можливостей суспільства показує:

- 1) повну зайнятість виробничих ресурсів і повний обсяг продукції;
- 2) максимальні кількості споживчих благ і інвестиційних ресурсів, які можуть бути одержані лише в результаті найбільш ефективного використання всіх наявних ресурсів;
- 3) що національна економіка, повністю використовуючи наявний потенціал, у короткостроковому періоді не може збільшитися виробництво будь-якого блага, не зменшивши виробництво іншого блага;
- 4) максимальну кількість продукції, що її може виробити економіка заданого рівня технологічного розвитку і наявних чинників виробництва.

3. Закон зростаючих потреб визначає, що:

- 1) розвиток людини з її зростаючими потребами є неухильним;
- 2) особисті потреби людини є безмежними;
- 3) у міру розвитку суспільного виробництва, а разом з ним і людини як особистості і продуктивної сили, відбувається поступове зростання її потреб;
- 4) усі відповіді правильні.

4. Суть відносин власності на засоби виробництва проявляється у тому, що:

- 1) вони відображають структуру засобів виробництва;
- 2) вони характеризують відносини між людьми з приводу привласнення засобів виробництва та результатів виробництва;
- 3) вони характеризують відносини між людьми з приводу організації виробництва та привласнення результатів праці;
- 4) вони відображають відносини між людьми з приводу виробництва та обміну матеріальних благ.

5. Основна продуктивна сила виробництва - це:

- 1) людина, тобто людський ресурс;
- 2) підприємець;
- 3) високопрогресивна техніка;
- 4) природні ресурси, насамперед земля.

Питання для самоперевірки

1. Чим відрізняється поняття “економіка” від поняття “економічна система”?
2. Чому людина є основною продуктивною силою?
3. Які існують шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів?
4. Наведіть приклади, коли економічно ефективне виробництво може бути соціально неефективним?
5. Яка з економічних систем буде більш гуманною: та, що забезпечує кілька мільонів безробітних високими виплатами у разі безробіття, чи та, що забезпечує всіх змістовною працею, але заробітна плата зайнятих буде у два-три рази нижчою?
6. У чому виявляється єдність економічного й соціального прогресу?

Тема 3. Товарне виробництво

Питання для обговорення

1. Натуральне господарство: ознаки та види.
2. Товарне виробництво: суть і соціальна спрямованість.
3. Економічні та неекономічні блага.
4. Суть товару та його властивості.

Рекомендована література: [1,2,3,5]

Поняття і категорії: натуральне господарство, товарне просте і капіталістичне виробництво, суспільна форма виробництва, товар, споживна вартість, мінова вартість, вартість, конкретна і абстрактна праця, приватна і суспільна праця, індивідуальна і суспільно-необхідна праця, проста і складна праця, гранична корисність, альтернативні витрати.

Теми рефератів

1. *Розвиток товарного виробництва в сучасних умовах.*
2. *Закон вартості – об'єктивний економічний закон товарного виробництва.*

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Необхідно: визначити, що є спільним і вімінним для простого та капіталістичного товарного виробництва.

Тестові завдання

1. **Історична межа натуральної організації виробництва як її єдина і абсолютна форма - це:**
 - 1) поступове відокремлення ремесла від домашньої промисловості;
 - 2) перший великий суспільний поділ праці;
 - 3) феодалний спосіб виробництва;
 - 4) селянське господарство.
2. **Товарне виробництво є такою організаційною формою суспільного виробництва, за якої:**
 - 1) продукти виробляються для задоволення суспільних потреб;
 - 2) в економіці панує приватна власність на основні матеріальні чинники виробництва (землю і засоби виробництва);
 - 3) продукти виробляються виробничими одиницями не для власного споживання, а для обміну через купівлю-продаж на ринку;
 - 4) існує ринок, на якому відбувається обмін товарів.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає історичний характер споживної вартості?
2. У чому полягає відмінність натурального і товарного господарства? Що для них є спільним?
3. Чому товарне виробництво не можна розглядати як вічне?
4. Чому суспільне виробництво досконаліше за товарне?
5. Чим відрізняється товар від продукту праці? Що робить певний продукт праці товаром?

Тема 4. Теорії грошей та грошовий обіг

Питання для обговорення

1. Сутність та функції закону вартості.
2. Виникнення, суть та функції грошей.
3. Закони обігу грошей.
4. Альтернативні теорії вартості.
5. Грошова система: елементи та види.

Рекомендована література: [1,2,3,5]

Поняття і категорії: ціна, закон вартості, гроші, масштаб цін, закон грошового обігу, емісія грошей, інфляція, дефляція.

Теми рефератів

1. *Сучасні теорії грошей.*
2. *Суть та економічне спрямування грошових реформ.*
3. *Історія українських грошей.*

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Необхідно:

- 1) розрахувати кількість грошей, необхідних для обігу, за умови, що обсяг продажу складає 40 млрд гр.од.; грошова одиниця обертається три рази на рік;
- 2) розрахувати і зробити висновок як зміниться необхідна кількість грошей, якщо:
 - на 10 млрд гр.од товари будуть продані в кредит;
 - на 5 млрд гр.од. надійдуть платежі за товари, продані в попередні періоди;
 - взаємопогашувані безготівкові платежі – 5 млрд гр.од.
 - грошова одиниця буде обертатися в два рази швидше.

№2

Необхідно розрахувати кількість грошей необхідну для обігу, якщо:

- сума цін усіх товарів – 500 млрд гр.од.;
- сума цін товарів, проданих у кредит – 150 млрд гр.од.;
- платежі, строк оплати яких наступив – 100 млрд гр.од.;
- взаємопогашаючі платежі – 50 млрд гр.од.;
- середнє число оборотів грошової одиниці – 4.

Тестові завдання

1. Гроші як міра вартості - це:

- 1) засіб покриття певних зобов'язань;
- 2) засіб уособлення одиниці вартості;
- 3) засіб придбання необхідного товару;
- 4) засіб зберігання купівельної сили.

2. Визначити, яке з визначень простої, одиничної, чи випадкової, форми вартості є правильним:

- 1) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає безліч інших товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості;
- 2) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає тільки один інший товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- 3) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає один товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- 4) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає безліч товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості.

3. Гроші як засіб платежу - це:

- 1) засіб кількісного визначення величини вартості іншого товару;
- 2) засіб сплати боргів чи надання кредиту без відповідного зворотного руху товарів;
- 3) засіб придбання необхідного товару;
- 4) засіб зберігання купівельної сили.

Питання для самоперевірки

1. Як змінилися уявлення про гроші з розвитком економічної теорії?
2. Чим відрізняється інфляція попиту від інфляції пропозиції?

Тема 5. Ринок та ринкові відносини

Питання для обговорення

1. Ринкові відносини, їх об'єкти і суб'єкти.
2. Сутність і структура ринку.
3. Види ринків
4. Сутність та основні елементи інфраструктури ринку.
5. Сучасні національні моделі ринкової економіки.

Поняття і категорії: об'єкти та суб'єкти ринку, ринок, ринкова економіка, ринкова система, ринкова інфраструктура, моделі ринкової економіки, ринкові відносини, види ринків.

Рекомендована література: [1,2,5]

Теми рефератів

1. Характерні риси ринкової економіки розвинутих країн світу.
2. Типи товарних бірж та здійснювані ними угоди.
3. Фондова біржа та здійснюємі нею операції.
4. Дефекти і ефекти ринкового регулювання економіки.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Визначити, вірно чи невірно кожне з наступних тверджень та пояснити відповідь:

1. Інфраструктура ринку складається із сукупності допоміжних організацій, установ, посередників, які прискорюють просування товарів на ринках.
2. Ринок цінних паперів – це частина фінансового ринку.
3. Для перехідного стану економіки характерні соціально-економічна нестабільність, кризові явища та сильне розшарування населення за доходами.
4. Необхідною умовою переходу до ринкової економіки є приватизація державної власності.

№2

Необхідно розрахувати засновницький прибуток компанії, використовуючи вихідні дані:

- реальний капітал компанії становить – 1млн гр. од.;
- випущено 10 тисяч акцій номінальною вартістю по 100 гр. од. при встановленому дивіденді 8 гр. од.;
- дисконтна ставка – 4%.

№3

На фондовій біржі продаються дві акції за номінальною ціною 200 гр. од. кожна. Перша акція приносить своєму власнику 20 гр. од. щорічного доходу (дивіденду), друга – 25 гр. од. Банк на вклад у 200 гр.од. дає 10% річних. **Необхідно** розрахувати курс, за яким продаватимуться перша і друга акції на ринку.

Тестові завдання

1. Ринок - це:

- 1) місце торгівлі товарами;
- 2) інститут або механізм, який зводить покупців (представників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів та послуг;
- 3) сукупність відносин попиту і пропонування;
- 4) обмін, що здійснюється відповідно до законів товарного виробництва і обігу.

2. Інфраструктура ринку - це:

- 1) комплекс галузей, які обслуговують економічне та соціальне життя суспільства;
- 2) сукупність галузей, які мають допоміжний характер та займаються обслуговуванням виробництва;
- 3) сукупність галузей, що займаються доведенням виробленого товару від виробника до кінцевого споживача;
- 4) сукупність галузей, які забезпечують умови життєдіяльності суспільства.

3. Що не належить до видів ринку?

- 1) ринок товарів і послуг;
- 2) ринок культури;
- 3) фінансовий ринок;
- 4) ринок праці.

4. Що належить до функцій ринку?

- 1) доведення товару до споживача;
- 2) регулювання економічних зв'язків;
- 3) соціальний захист населення;
- 4) правильне вказано в п. 1, 2

6. Акція - це:

- 1) цінний папір, що дає можливість отримати першочергове відшкодування збитків при банкрутстві підприємства;
- 2) цінний папір, що засвідчує внесення його власником певної суми грошей у акціонерний капітал підприємства та дає його власнику право отримувати дивіденд;
- 3) цінний папір, що дає його власнику право брати участь у загальних зборах акціонерів;
- 4) цінний папір, що засвідчує внесення його власником певної суми грошей і гарантує її повернення через певний строк з виплатою фіксованого доходу.

7. До якої форми власності належать акціонерні компанії?

- 1) інтелектуальної;
- 2) індивідуальної;
- 3) корпоративної;
- 4) державної.

Питання для самоперевірки

1. Чи правильно називати сучасну економічну систему в розвинутих країнах світу ринковою, якщо в ній використовуються не лише ринкові важелі регулювання економіки, а й державні і навіть наддержавні?
2. В чому проявляються дефекти ринкового регулювання економіки?
3. В чому проявляються ефекти ринкового регулювання економіки?
4. Чому фінансовий ринок є провідним елементом структури ринку?
5. Чому визначення сутності ринку необхідно пов'язувати з відносинами власності?
6. Чому реальний плюралізм форм власності є найважливішою умовою функціонування ринку?
7. Які види ринків найтісніше пов'язані з розгортанням НТР і чому?

Тема 6. Механізм ринкового саморегулювання

Питання для обговорення

1. Економічна природа попиту. Суть закону попиту.
2. Економічна природа пропозиції. Суть закону пропозиції.
3. Механізм взаємодії попиту та пропозиції.

Рекомендована література: [1,2,5,7]

Поняття і категорії: ринкова ціна, ціна попиту, ціна та пропозиція, ціна ринкової рівноваги, попит, пропозиція, закон попиту і пропозиції, еластичність попиту, еластичність пропозиції.

Теми рефератів

1. Фактори визначення попиту та пропозиції.
2. Еластичність попиту.
3. Еластичність пропозиції.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

За наведеними у таблиці даними, **необхідно:**

1. Зобразити криві попиту та пропозиції на товар.
2. Визначити ціну рівноваги.
3. Пояснити як зміниться крива попиту та ціна рівноваги, якщо попит подвоїться?

Ціна за од.тов. (гр.од.)	Величина попиту (тис.од)	Величина пропозиції (тис.од.)
17	20	40
15	24	34
12	28	28
9	32	23
8	34	18

№2

Припустимо, що загальна величина попиту на товар “п” і загальний обсяг пропозиції товару “п” характеризується слідуючими даними (див. табл.):

Ціна за од.тов. (гр.од.)	Величина попиту за місяць (тис.од)	Величина пропозиції за місяць (тис.од.)	Надлишок (+) чи дефіцит (-)
8	70	10	
16	60	30	
24	50	50	
32	40	70	
40	30	90	

Необхідно:

1. Визначити якою буде ринкова або рівноважна ціна?
2. Якою буде рівноважна кількість товару “п”?
3. Заповніть 4-у колонку таблиці і поясніть чому ваші відповіді вірні.
4. Зобразити графічно попит на товар і його пропозицію, використовуючи наведені вище дані.

Тестові завдання

1. Попит - це:

- 1) сукупна потреба в товарах усіх споживачів;
- 2) обсяг продажу товару залежно від його ціни;
- 3) кількість продукту, в якій існує потреба споживачів;
- 4) потреба в товарах (послугах), яка зумовлена платоспроможністю споживачів і виражена в грошовій формі.

2. Закон пропозиції - це:

- 1) кількість пропонованого товару збільшується з підвищенням ціни за його одиницю та зменшується з її зниженням;
- 2) кількість пропонованого товару зменшується з підвищенням ціни і збільшується зі зниженням;
- 3) кількість пропонованого товару змінюється прямо пропорційно зміні ціни за його одиницю;
- 4) правильно вказано в п.1,2.

3. Що таке «рівноважна ціна»?

- 1) ціна, за якою обсяг пропозиції відповідає обсягу попиту;
- 2) ціна, за якої обсяг пропозиції перевищує обсяг попиту;
- 3) ціна, за якої обсяг попиту перевищує обсяг пропозиції;
- 4) ціна, за якої обсяг попиту менший за обсяг пропозиції.

4. Нецінові чинники попиту – це:

- 1) зміни в грошових доходах населення, зміни кількості споживачів, зміна споживчих смаків, зміна цін на інші товари;
- 2) доходи споживачів, технологія виробництва товарів;
- 3) смаки споживачів, мода, реклама, ціна на сировину;
- 4) ціни на ресурси, з яких виробляють товар, податки і дотації.

Питання для самоперевірки

1. Що характеризує взаємодія попиту і пропозиції?
2. Чи буде еластичним попит на товар, якщо він суттєво не змінюється при зростанні ціни?

Тема 7. Конкуренція в ринковій економіці

Питання для обговорення

1. Суть і значення конкуренції в розвитку економіки.
2. Форми та методи конкурентної боротьби.
3. Монополія: сутність, форми, наслідки впливу.
4. Антимонопольна діяльність держави.

Рекомендована література: [1,2,5,7]

Поняття і категорії: конкуренція, досконала та недосконала конкуренція, цінова та нецінова конкуренція, ринкова конкуренція, монополістична, олігополістична, функціональна, видова, предметна, внутрішньогалузева та міжгалузева конкуренція, природна та штучна монополія, випадкова та постійна монополія, монопольний прибуток.

Теми рефератів

1. *Особливості конкурентних відносин в сучасних умовах*
2. *Монополізм в економіці.*

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Антимонопольний комітет встановив, що фірма-монополіст виробляє в місяць 100 тис.шт.товару. При цьому її ціна завищена на 10% в порівнянні з ціною, яка склалась би на конкурентному ринку, а обсяг виробництва занижений на 20%. **Визначити** якими будуть чисті втрати добробуту від монополії на даному ринку, якщо конкурентна ціна одиниці товару складає 2000 гр.од.

Тестові завдання

1. **Вказати, який з методів не належить до методів цінової конкуренції:**
 - 1) зниження цін на підставі зниження індивідуальної вартості товарів;
 - 2) встановлення цін товарів більш низької якості на товари високої якості;
 - 3) підвищення якості продукції;
 - 4) використання так званих тінювих цін, що мають знижки порівняно з цінами прайс-листа.
2. **Що таке «рівноважна ціна»?**
 - 1) ціна, за якою обсяг пропозиції відповідає обсягу попиту;
 - 2) ціна, за якої обсяг пропозиції перевищує обсяг попиту;
 - 3) ціна, за якої обсяг попиту перевищує обсяг пропозиції;
 - 4) ціна, за якої обсяг попиту менший за обсяг пропозиції.

Питання для самоперевірки

1. Чому закон конкуренції є важливою рушійною силою розвитку економіки?
2. Які переваги і недоліки монопольної організації ринку у порівнянні з організацією типу досконалої конкуренції?
3. Які ви знаєте позитивні і негативні риси конкуренції?
4. Кожен підприємець прагне знизити витрати виробництва. Який метод конкуренції ним при цьому застосовується?

Тема 8. Підприємство та підприємницька діяльність

Питання для обговорення

1. Підприємство як основний суб'єкт мікроекономіки, та його роль в системі ринкових відносин.
2. Умови, принципи, функції та економічні основи підприємництва.
3. Проблеми розвитку цивілізованого підприємництва в Україні.
4. Особливості акціонерного капіталу в сучасній ринковій економіці.

Рекомендована література: [1,2,4,6]

Поняття і категорії: підприємство, підприємництво, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, командитне товариство, повне товариство, товариство з додатковою відповідальністю, акція, облігація, дивіденд, курс акції, проста та привілейована акція, фондова біржа, бізнес, об'єкти та суб'єкти підприємництва, фізична та юридична особа.

Теми рефератів

1. Підприємництво як метод господарювання і тип економічного мислення.
2. Досвід та проблеми формування підприємництва в Україні.
3. Акціонування – шлях до роздержавлення і приватизації.
4. Проблеми становлення акціонерної форми підприємств в Україні.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Які з перерахованих видів економічної діяльності можна віднести до підприємницької?

Поясніть Ваш вибір.

1. Виробництво продуктів на дачній ділянці для власного споживання.
2. Ремон квартири власними силами.
3. Спекуляція цінними паперами.
4. Торгівля алкогольними напоями і тютюновими виробами.
5. Надання безоплатної послуги по перевезенню вантажів чи пасажирів.
6. Управління виробництвом найманим менеджером.

№2

Зробіть порівняльний аналіз діяльності підприємства в умовах командно-адміністративної та ринкової економік за такими пунктами: форми, відповідальність, ціни, використання усіх ресурсів, НТП, мета, самостійність, визначення асортименту продукції.

Тестові завдання

1. Підприємство - це:

- 1) певна єдність технічного комплексу (системи машин) і сукупного працівника;
- 2) певна сукупність продуктивних сил і відносин власності;
- 3) суб'єкт виробничих відносин і певна сукупність цих відносин, характер яких визначається власністю на засоби виробництва;
- 4) первинна ланка суспільного поділу праці і водночас основна ланка народногосподарського комплексу, яка є товаровиробником і забезпечує процес відтворення на основі самостійності та самоокупності;

2. Підприємництво - це:

- 1) вид економічної діяльності;
- 2) свобода вибору термінів і методів діяльності, самостійність у прийнятті рішень;
- 3) самостійна, ініціативна господарська діяльність громадян, спрямована на отримання прибутку (доходу) і здійснюється від свого імені на власний ризик та під особисту майнову відповідальність чи юридичної особи - підприємства (організації);
- 4) певний стиль і тип господарської поведінки, особливий вид діяльності.

3. Монопольна влада – це:

- 1) існування різноманітних вхідних бар'єрів;
- 2) здатність фірми впливати на ринкову ціну;
- 3) відсутність досконалих товарів-замінників;
- 4) концентрація виробництва.

4. Визначити, в якому з наведених переліків порушена логічність підбору видів підприємств:

- 1) промислові, будівельні, сільськогосподарські;
- 2) індивідуальні, малі, середні, великі;
- 3) акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, командитні товариства;
- 4) комерційні банки, страхові компанії, інвестиційні компанії.

Питання для самоперевірки

1. Чим відрізняється підприємство в умовах ринкової економіки від підприємства в умовах командно-адміністративної системи?
2. В якому співвідношенні знаходяться матеріальна зацікавленість і мотивація трудової діяльності підприємця?
3. Чим відрізняється акція від облігації, дивіденд від відсотка?
4. Чому акціонерні товариства належать до колективної форми власності?

Тема 9-10. Капітал та витрати виробництва. Ціна та прибуток

Питання для обговорення

1. Соціально-економічний зміст капіталу.
2. Оборот капіталу та його швидкість.
3. Основний і оборотний капітал.
4. Витрати виробництва, їх види.
5. Ціна: функції та види.
6. Прибуток як економічна категорія.

Рекомендована література: [1,2,6]

Поняття і категорії: капітал, товар робоча сила, вартість товару “робоча сила”, постійний капітал, змінний капітал, норма додаткової вартості, кругооборот капіталу, грошовий капітал, продуктивний капітал, товарний капітал, оборот капіталу, час обороту капіталу, час виробництва, час обігу, основний капітал (фонди), оборотний капітал (фонди), фізичний і моральний знос основного капіталу, амортизація.

Теми рефератів

1. Продуктивна теорія Дж. Кларка.
2. Особливості формування доходів підприємців у різних країнах.
3. Прибуток як економічна форма додаткового продукту.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Визначити як змінюється підприємницький дохід і прибуток, якщо спочатку вироблялося 200 штук продукції по ціні 50 гр.од. за штуку. Знизивши ціни до 40 гр.од. виробник може збільшити продаж до 250 штук. При цьому його постійні витрати складають 1000 гр.од., а змінні – 10 гр.од. на одиницю продукції.

№2

Підприємство виробило 100000 телевізорів за рік. Собівартість одного телевізора – 200 гр.од., реалізаційна ціна – 300 гр.од. **Визначити:**

- а) як зміниться прибуток підприємства, якщо воно зменшить собівартість телевізора на 10%?
- б) якою за нових умов буде норма прибутку (рентабельності) на підприємстві; на скільки вона зросте?

№3

Користуючись наведеними у таблиці даними, **визначити:**

- 1) суму загальних витрат фірми;
- 2) середні загальні витрати;
- 3) прибутки фірми;
- 4) границю доцільності збільшення обсягу виробництва.

Кількість продукції, шт.	Сума постійних витрат, гр.од.	Сума змінних витрат, гр.од.	Сума загальних витрат, гр.од.	Середні загальні витрати, гр.од.	Ціна реалізації продукції, гр.од.	Прибутки (чи збитки), гр.од.
0	100	0			120	
1	100	90			120	
2	100	170			120	
3	100	240			120	
4	100	300			120	
5	100	370			120	
6	100	450			120	
7	100	540			120	
8	100	650			120	
9	100	780			120	
10	100	930			120	

№4

Фірма реалізувала 2000 одиниць товару за ціною 55 гр.од. за штуку. Постійні витрати на виробництво продукції становлять 8000 гр.од., а змінні – 4 гр.од. на кожний виріб.

Необхідно: розрахувати валовий та чистий прибуток фірми, якщо податкові платежі становлять 20% валового прибутку.

Тестові завдання

1. Амортизація - це:

- 1) перенесення вартості оборотних фондів у вартість продукції, що виготовляється;
- 2) поступове перенесення вартості основних виробничих фондів у вартість продукції, що виготовляється;
- 3) фізичне зношування основних виробничих фондів;
- 4) правильні відповіді в п.1, 3.

2. Змінні витрати виробництва - це:

- 1) такі, на загальну величину яких не впливають обсяги виробництва;
- 2) такі, що не змінюються протягом багатьох виробничих циклів;
- 3) такі, що прямо залежать від обсягів виробництва;
- 4) такі, що змінюються залежно від умов виробництва.

3. Вибрати найбільш повне визначення сутності поняття «управління»:

- 1) управління – це особливий вид діяльності, що перетворює неефективну працю певної групи людей на високоефективну й продуктивну;
- 2) управління – це група людей, яка керує діяльністю організації;
- 3) управління – це процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для досягнення мети організації;
- 4) правильні відповіді 1, 2.

4. Вибрати найбільш повне визначення сутності поняття «маркетинг»:

- 1) маркетинг – це робота на ринку, вивчення й задоволення всіх потреб споживача;
- 2) маркетинг – це наука по поведінку споживача;
- 3) маркетинг – це система організації і управління діяльністю фірми щодо розробки нових видів товарів, їх виробництва і збуту на основі всебічного вивчення ринку й потреб споживачів для отримання прибутку;
- 4) маркетинг - це особлива діяльність по створенню матеріальних благ.

5. До постійних належать витрати на:

- 1) сировину;
- 2) сплату оренди;
- 3) освітлення;
- 4) паливо.

Питання для самоперевірки

1. Що являє собою капітал як економічна категорія?
2. Чому вирішальним мотивом діяльності підприємства в умовах ринкової економіки є зростання капіталу?
3. Що таке додаткова вартість? Чи існує вона в сучасних умовах?
4. Що є критерієм поділу капіталу на постійний та змінний?
5. Що є критерієм поділу капіталу на основний та оборотний?

Тема 11. Національне виробництво як об'єкт макроекономіки

Питання для обговорення

1. Національне виробництво: види, фактори.
2. Система національних рахунків.
3. Результати суспільного виробництва і його ефективність.
4. Макроекономічні показники та методи їх виміру.

Рекомендована література: [1,2,4,5]

Поняття і категорії: національна економіка, макроекономіка, суспільне відтворення, валовий національний продукт, сукупний суспільний продукт, національний дохід, фонд споживання, фонд нагромадження, норма нагромадження, чисті інвестиції, темпи економічного зростання, ефективність капіталовкладень, валовий внутрішній продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід, сукупний суспільний продукт (ССП).

Теми рефератів

1. Моделі міжгалузевого балансу.
2. Теорії економічного зростання (неокейнсіанські, неокласичні).
3. Ефективність та обмеженість моделі В.Леоньєва “затрати-випуск”.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Необхідно розрахувати ВВП, якщо відомі наступні дані (в млрд гр. од.): амортизація – 19; експорт – 2; непрямі податки на бізнес – 15; державні витрати – 25; відсотковий дохід – 2; рентні платежі – 6; валові інвестиції – 26; прибуток – 18; імпорт-3; кінцеве споживання – 54. Чому дорівнює чистий національний продукт і національний дохід в цьому випадку?

№2

Впродовж року витрачено постійного капіталу на суму 450 млрд гр.од., а змінного – 60 млрд гр.од. Створено додаткову вартість – 110 млрд гр.од. **Необхідно** вирахувати вартість національного доходу.

№3

Первинні доходи у формі заробітної плати склали 280 млрд гр.од., прибутки, дивіденди й проценти підприємців – 320 млрд гр.од., земельна рента – 60 млрд гр.од. **Необхідно** визначити чому дорівнює за цих умов національний дохід?

№4

У країні впродовж року у сфері виробництва було зайнято 30 млн осіб. Ними створено НД у 90 млрд гр.од. Основні виробничі фонди, які використовувалися становили 225 млрд гр.од., а норма нагромадження – 10%.

Визначити:

- а) фонд споживання і фонд нагромадження;
- б) рівень продуктивності праці;
- в) фондовіддачу.

№5

Заповнити таблицю, обчисливши всі її показники

Роки	Номінальний ВВП, млрд гр.од	Індекс цін, %	Реальний ВВП, млрд гр.од
1	20000	100	20000
2	?	110	20400
3	22500	125	?
4	24400	?	19520

№6

Якими будуть показники ВВП, ЧНП і НД (в млрд гр.од.), якщо: особисті споживчі витрати – 3226,0 , валовий обсяг внутрішніх чистих інвестицій – 765,5, державні закупки товарів і послуг – 936,3, чистий експорт – 9,7 , амортизаційні відрахування – 505,0, непрямі податки на підприємства – 392,7.

- а) ВВП – 4937,5; ЧНП – 4432,5; НД – 4039,8.
 б) ВВП – 4240,0; ЧНП – 3784,4; НД – 3232,5.
 в) ВВП – 4546,0; ЧНП – 4046,7; НД – 3678,7.

№7

Припустимо, що реальний ВВП у 2020 р. становив 27,6 млрд гр.од. У 2021 р. цей показник склав 34,3 млрд гр.од. **Необхідно** розрахувати темп зростання ВВП.

Тестові завдання

1. Вибрати показники, які входять в систему національних рахунків:

- 1) валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт;
- 2) номінальний внутрішній продукт, реальний внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід;
- 3) валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, особистий дохід, дохід у розпорядженні громадян;
- 4) правильні відповіді вказані в п. 1, 2.

2. Національний дохід – це:

- 1) сума всіх отриманих особистих доходів членів суспільства;
- 2) сума всіх особистих доходів членів суспільства, які залишаються в їх розпорядженні після сплати податків;
- 3) ВВП за вирахуванням вартості спожитих засобів виробництва та непрямих податків на бізнес;
- 4) кінцева вартість всіх товарів і послуг, вироблених в країні за рік.

3. Національне багатство – це:

- 1) сукупність усіх матеріальних благ, що вироблені суспільством за всю його історію;
- 2) сукупність усіх благ, що є у розпорядженні суспільства;
- 3) сукупність усіх матеріальних і нематеріальних благ, що вироблені та нагромаджені суспільством за всю його історію;
- 4) правильні відповіді вказані в п. 2, 3.

4. Які є способи розрахунку ВВП:

- 1) за сукупним попитом і пропозицією;
- 2) за сукупними витратами і доходами;
- 3) за різницею між експортом та імпортом;
- 4) за витратами та доходами.

5. Ринкова вартість усіх кінцевих благ, вироблених у певній країні протягом року за мінусом амортизаційних відрахувань, – це :

- 1) валовий внутрішній продукт;
- 2) чистий внутрішній продукт;
- 3) національний прибуток;
- 4) чистий національний продукт.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте взаємозв'язок таких макроекономічних показників, як сукупний національний продукт, валовий і чистий національний продукт.
2. Чи завжди підвищення норми нагромадження забезпечує прискорення темпів економічного розвитку країни?
3. Що спільного і відмінного в поняттях “розширене відтворення” та “економічне зростання”
4. В чому відмінність між ВВП і ВНП?
5. Як розраховується НД? Які основні його елементи?

Тема 12. Держава та її економічні функції

Питання для обговорення

1. Економічні функції держави.
2. Основні моделі державного регулювання економіки та їх еволюція.
3. Форми і методи державного регулювання економіки.
4. Державний сектор економіки й державне підприємництво.

Рекомендована література: [1,2,4]

Поняття і категорії: національна економіка, форми ДРЕ, методи ДРЕ, макроекономіка, суспільне відтворення, темпи економічного зростання, ефективність капіталовкладень, державне регулювання економіки, планування, прогнозування, програмування, державний сектор, державне підприємництво.

Теми рефератів

1. Становлення економічних функцій Української держави.
2. Особливості державного регулювання економіки в Україні.
3. Концепції переходу постсоціалістичних країн до ринкової економіки.
4. Формування інституційних та економічних умов переходу країн до нової системи господарювання.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Державне регулювання ринкової економіки здійснюється прямими і непрямими методами. Перелічіть їх:

Пряме втручання	Непряме втручання
а)	а)
б)	б)
в)	в)
г)	г)

Тестові завдання

1. Економічні функції держави у розвинутих країнах - це:

- 1) забезпечення правової бази та суспільної атмосфери, що сприяють ефективному функціонуванню економіки;
- 2) захист конкуренції;
- 3) стабілізація економіки, тобто стимулювання економічного розвитку, контроль за рівнем зайнятості та інфляції;
- 4) виправлення вад ринкової системи.

2. Основними функціями держави є:

- 1) регіональні функції, функції об'єднань, політичні, ідеологічні;
- 2) загальні функції, змішані функції, економічні функції;
- 3) політичні функції, соціальні, ідеологічні, міжнародні, економічні.

3. Прямий вплив держави на економіку - це:

- 1) цілеспрямоване регулювання;
- 2) адміністративне втручання в економічні процеси;
- 3) система державних замовлень;
- 4) податкове регулювання.

3. Непрямий вплив держави на економіку передбачає застосування:

- 1) бюджетно-податкових регуляторів;
- 2) директивних планів;
- 3) грошово-кредитних регуляторів;
- 4) правильні відповіді вказані в п. 1, 3.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть основні напрями прямого державного втручання в економічне життя.
2. Назвіть основні напрями непрямого державного втручання в економічне життя.

Тема 13. Теорія фінансів

Питання для обговорення

1. Фінанси в системі економічних відносин та їх функції.
2. Структура фінансової системи.
3. Бюджетна система.
4. Податкова система. Види податків, їх функції. Крива Лаффера.

Рекомендована література: [1,2,4,5]

Поняття і категорії: фінанси, фінансова система, державні фінанси, фінанси підприємств і фінанси населення, бюджетна система, бюджетний дефіцит, податкова система, податки, дисконтна політика, крива Лаффера.

Теми рефератів

1. Фінансовий механізм держави в умовах ринкового господарства.
2. Особливості податкової політики в Україні.
3. Дефіцит державного бюджету України: причини, напрями, подолання.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Визначити дефіцит або надлишок державного бюджету, якщо відомі наступні показники:

- ✓ Податок на додану вартість – 237
- ✓ Централізований експорт – 115
- ✓ Оборона – 144
- ✓ Засоби на надзвичайні обставини – 62
- ✓ Засоби від приватизації – 48
- ✓ Акцизи – 58
- ✓ Прибутковий податок з громадян – 12
- ✓ Податок на прибуток – 171
- ✓ Соціально-культурні заходи – 161
- ✓ Обслуговування внутрішнього боргу – 210
- ✓ Фінансування місцевих бюджетів – 94
- ✓

№2

Номінальний ВВП країни у 2020 році становив 71337 млн гр.од. Доля доходів у відсотках до ВВП склала 20,82%, а видатків – 20,11%. **Необхідно розрахувати суму дефіциту (профіциту) державного бюджету.**

Тестові завдання

1. Державний бюджет дефіцитний, якщо:

- 1) доходи перевищують видатки;
- 2) доходи менші від видатків;
- 3) доходи дорівнюють видаткам;
- 4) всі відповіді неправильні.

2. Основна ідея кривої Лаффера полягає в тому, що найбільші надходження забезпечує:
- 1) 100-відсоткова ставка податку;
 - 2) нульова ставка податку;
 - 3) оптимальна ставка податку;
 - 4) всі відпові правильні.
3. Прогресивна ставка податку передбачає, що зі зростом доходу величина ставки податку:
- 1) зростає;
 - 2) зменшується;
 - 3) залишається незмінною;
 - 4) всі відповіді неправильні.
4. Яке з положень найгрунтовніше розкриває зміст категорії “фінанси”?
- 1) фінанси – це гроші;
 - 2) фінанси – це вся сукупність грошових доходів населення;
 - 3) фінанси – це сукупність відносин власності між державою, підприємствами і населенням з приводу формування і використання грошових фондів.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає суть фінансово-кредитної системи в умовах ринку?
2. Який зв'язок існує між функціями фінансів і функціями держави?
3. Назвіть основні причини, через які виникає державний борг.
4. Як з допомогою податково-бюджетної політики можна регулювати певні соціально-економічні процеси в країні.

Тема 14. Банківська та кредитна системи

Питання для обговорення

1. Суть і основні види банків.
2. Банківська та кредитна системи.
3. Види кредиту та принципи кредитування
4. Реформа банківської та кредитної системи.

Рекомендована література: [1,2,4]

Поняття і категорії: банк, банківська система, кредитна система, принципи кредитування, види кредиту, центральний банк, комерційні банки, кредит, податки, дисконтна політика.

Теми рефератів

1. Кредитні форми регулювання ринкових відносин.
2. Формування кредитно-банківської системи.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Банк має вклади (депозити) клієнтів на суму 100 млн гр.од. і сплачує 8% річних по вкладах. Він надає кредити на суму 95 млн гр.од. і бере 12% за кредит. **Необхідно** розрахувати прибуток банку.

Тестові завдання

- 1. Із перелічених функцій центрального банку назвіть ту, якої він не виконує:**
 - 1) регулювання грошового обігу в країні;
 - 2) надання кредиту окремим підприємствам, фірмам, фізичним особам;
 - 3) емісія грошей;
 - 4) кредитування комерційних банків.
- 2. Що становить грошову масу країни?**
 - 1) депозити, готівка, поточні рахунки;
 - 2) кількість грошей, що перебуває в обігу;
 - 3) готівка, поточні рахунки, безчекові рахунки.
 - 4) депозити і кредити.
- 3. Що таке «кредитна картка»?**
 - 1) письмове зобов'язання боржника сплатити визначену суму грошей у визначений термін;
 - 2) наказ власника банківського рахунка передати певну суму на користь пред'явника;
 - 3) розрахунковий засіб, який видається банками своїм клієнтам;
 - 4) письмове зобов'язання, яке видається банками своїм клієнтам.
- 4. Які з перелічених принципів не є принципами кредитування?**
 - 1) терміновість;
 - 2) платність;
 - 3) повернення кредитів;
 - 4) ефективність користування позиками.
- 5. Які функції виконують комерційні банки?**
 - 1) надання позики промисловим підприємствам;
 - 2) емісія грошей;
 - 3) регулювання грошового обігу відповідно до потреб економіки;
 - 4) зберігання золотого запасу держави.

Питання для самоперевірки

1. Що таке грошова маса і які її показники?
2. Дайте характеристику кредитної системи.
3. Які функції здійснює центральний банк?
4. Які функції та операції здійснює комерційний банк?
5. Назвіть джерела формування кредитних ресурсів.
6. Назвіть і дайте характеристику основних видів кредиту.
7. У чому полягає сутність банківського та комерційного кредиту?
8. Що для економіки України сьогодні є більш важливим: універсалізація комерційних банків чи їх спеціалізація?
9. Які види кредиту в Україні сьогодні є найменш розвинутими і чому?

Тема 15. Відтворення і зайнятість трудових ресурсів

Питання для обговорення

1. Ринок робочої сили, як форма регулювання відтворення трудових ресурсів.
2. Зайнятість та її основні форми.
3. Безробіття та його причини.
4. Типи безробіття. Закон Оукена.
5. Соціальна політика сучасної держави.

Рекомендована література: [1,2,5,6]

Поняття і категорії: відтворення робочої сили, ринок робочої сили, попит і пропозиція робочої сили, безробіття, неповна зайнятість, природне безробіття, види безробіття і рівень безробіття, програми соціального захисту, закон Оукена.

Теми рефератів

1. Ринок робочої сили Закарпатської області та його специфічні особливості.
2. Соціальний захист громадян і безробітних в Україні.
3. Теорія народонаселення т.Мальтуса.
4. Кейнсіанська і неокласична концепції “природного” безробіття.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Згідно з прогнозом служби зайнятості природне безробіття в країні повинно було складати 5%. Фактично ж безробітних (офіційно зареєстрованих впродовж року) було 6 млн чоловік при загальній кількості працездатних 20 млн чоловік.

Необхідно розрахувати: рівень безробіття в країні. На скільки фактичне безробіття перевищує природне? Який економічний збиток буде мати країна, якщо врахувати, що при повній зайнятості планувався обсяг ВВП в сумі 400 млрд грн. (застосуйте закон Оукена)?

№2

Природний рівень безробіття – 5 %, фактичний – 16%. Користуючись законом Оукена, **необхідно визначити** величину відставання ВВП у %.

№3

Припустимо, що природний рівень безробіття складає 5%, а фактичний – 16%. Користуючись законом Оукена, **визначити** величину відставання ВВП у %. Якщо номінальний ВВП дорівнює 300 млрд грн., який обсяг продукції втрачається через безробіття?

Тестові завдання

1. Зайнятість - це:

- 1) цілеспрямована діяльність людини;
- 2) форма організації, за якої певна кількість людей спільно бере участь у виробничому процесі;
- 3) населення працездатного віку, зайняте в економіці країни;
- 4) діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка приносить їм дохід у грошовій чи іншій формі.

2. Ефективна зайнятість являє собою:

- 1) повну зайнятість працездатного населення країни;
- 2) повну і продуктивну зайнятість економічно активного населення країни;
- 3) повну і раціональну зайнятість, яка забезпечує оптимальний соціально-економічний результат у певний час і за конкретних умов;
- 4) повну зайнятість, що здійснюється на використанні сучасних досягнень науки і техніки.

3. Визначте яке з положень найточніше визначає зміст статусу безробітного:

- 1) безробітний – це працівник, який перебуває в неоплачуваній відпустці невизначений термін;
- 2) безробітний – це особа працездатного віку, яка хоче, може працювати, але через відсутність робочого місця не працює і не має доходу;
- 3) безробітний – це особа пенсійного віку, яка хоче і спроможна працювати, але не може влаштуватися на роботу;
- 4) всі відповіді правильні.

4. Безробіття це:

- 1) неможливість знайти роботу;
- 2) небажання працювати;
- 3) незайнятість працездатного населення;
- 4) відсутність робочих місць

5. Масштаби безробіття визначаються за такими показниками:

- 1) за ступенем і тривалістю;
- 2) за рівнем безробіття;
- 3) за темпами поширення;
- 4) за темпами і тривалістю.

Питання для самоперевірки

1. Які чинники визначають динаміку попиту і пропозиції на робочу силу?
2. Чому важко провести межу між фрикційним, структурним і циклічним безробіття?
3. Які неекономічні наслідки безробіття?
4. У чому полягає хибність теорії Т.Мальтуса?
5. У чому полягає суть суперечностей процесів регулювання і дерегулювання ринку робочої сили?

Тема 16. Світове господарство

Питання для обговорення

1. Причини виникнення та сутність світового господарства.
2. Структура світового господарства.
3. Економічно розвинуті країни у світовому господарстві.
4. Закономірності та тенденції розвитку світового господарства.

Рекомендована література: [1,2,3,6,7]

Поняття і категорії: економічна інтеграція, інтернаціоналізація виробництва, міжнародна кооперація, міжнародна спеціалізація, міжнародний поділ праці, світове господарство, міжнародний поділ праці, міжнародний ринок, інтернаціональні витрати виробництва, новий міжнародний порядок, міжнародні економічні організації, зовнішньоторговельний баланс.

Теми рефератів

1. Світова торгівля і торгова політика.
2. ТНК і розвиток міжнародних виробничих відносин.
3. Міжнародні економічні організації.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Визначити, вірно чи невірно кожне з наступних тверджень та пояснити відповідь:

1. Конвертованість це здатність національної валюти вільно обмінюватись на іноземну.
2. Платіжний і торгівельний баланс відрізняються на показник рахунку руху капіталів.
3. За метою вкладення виділяють прямі та портфельні інвестиції.
4. Демпінг є фінансовим методом торгової політики, що полягає у фінансовому стимулюванні державою розвитку експорту

№2

Визначити, вірно чи невірно кожне з наступних тверджень та пояснити відповідь:

1. Фритредерство поміж іншого припускає наявність жорсткого регулювання зовнішньоторговельних операцій.
2. Експортне мито збільшує можливості країни експортувати.
3. Ознакою нерозвиненості економіки, серед іншого, є сировинна орієнтація експорту.
4. Конвертованість це здатність національної валюти вільно обмінюватись на іноземну.

Тестові завдання

1. Світове господарство - це:

- 1) сукупність галузей та сфер виробництва;
- 2) сукупність національних економік, пов'язаних між собою системою міжнародних економічних відносин;
- 3) економічна єдність світу;
- 4) територіальний розподіл світу між окремими державами.

2. Зосередження виробництва певної продукції в окремих країнах означає:

- 1) міжнародну кооперацію;
- 2) економічну інтеграцію;
- 3) міжнародну спеціалізацію;
- 4) глобалізацію господарського життя.

3. Термін “інтернаціоналізація господарського життя” означає:

- 1) участь країни у світовому господарстві ;
- 2) зближення економік країни, що виявляється у зростанні виробничої взаємозалежності, міжнародного товарообороту, русі капіталів та робочої сили;
- 3) поглиблення міжнародного поділу праці, інтернаціоналізації виробництва і капіталу;
- 4) міжнародну спеціалізацію.

4 Міжнародна спеціалізація – це:

- 1) продаж товарів за кордоном;
- 2) форма економічних зв'язків між підприємствами різних країн, що спільно виробляють певну продукцію;
- 3) зосередження зусиль окремих держав на виробництві певних видів продукції;
- 4) об'єднання підприємств, які монополізують виробництво якогось продукту.

5. Політика вільної торгівлі означає:

- 1) процес міжнародного обміну, заснований на принципі порівняльних переваг;
- 2) приєднання до системи плаваючих валютних курсів;
- 3) установлення бар'єрів на шляху вільної торгівлі;
- 4) введення в країні золотого стандарту.

Питання для самоперевірки

1. Чи тотожні категорії «світова економіка» та «світове господарство»?
2. Що зумовило розвиток інтеграційних процесів на міжнародному рівні?
3. У чому полягає зміст інтернаціональної вартості товарів і послуг?
4. Які особливості розгортання інтеграційних процесів у сучасному світі?
5. Чим відрізняється економічна інтеграція від економічного співробітництва країн?

Тема 17. Міжнародні економічні відносини. Світовий ринок

Питання для обговорення

1. Інтернаціоналізація господарського життя. Міжнародний поділ праці.
2. Система міжнародних економічних відносин та закони їх розвитку.
3. Суть та структура механізму реалізації міжнародних економічних відносин.
4. Зовнішньоекономічна політика України.

Рекомендована література: [1,2,7,18]

Поняття і категорії: міжнародний поділ праці, міжнародна міграція, міжнародне кредитування, міжнародна кооперація, міжнародний рух капіталу, міжнародне науково-технічне співробітництво.

Теми рефератів

1. Теоретичні концепції міжнародних економічних відносин.
2. Тенденції розвитку міграції робочої сили.
3. Вільна торгівля та протекціонізм. Україна в СОТ.
4. Міжнародна організація праці та її роль у регулюванні міграційних процесів.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Визначити, вірно чи невірно кожне з наступних тверджень та пояснити відповідь:

1. Фритредерство поміж іншого припускає наявність жорсткого регулювання зовнішньоторговельних операцій.
2. Експортне мито збільшує можливості країни експортувати.
3. Ознакою нерозвиненості економіки, серед іншого, є сировинна орієнтація експорту.
4. Конвертованість це здатність національної валюти вільно обмінюватись на іноземну.
- 5.

Тестові завдання

1. Основними видами міжнародної торгівлі є:

- 1) традиційна;
- 2) зустрічна;
- 3) політика вільної торгівлі;
- 4) протекціонізм.

2. Рисами міжнародної міграції капіталів є:

- 1) підвищення ролі держави у вивозі капіталу;
- 2) посилення міграції приватного капіталу між промислово розвинутими країнами;
- 3) збільшення частки прямих інвестицій;
- 4) активна участь країни у світовій торгівлі.

3. Що таке МВФ?

- 1) міжнародний банк;
- 2) багатостороння неурядова фінансово-кредитна установа, яка об'єднує 4 фінансові установи;
- 3) наднаціональна кредитно-фінансова установа ООН;
- 4) фінансова корпорація, створена для фінансування приватного підприємництва.

4. До форм економічних відносин не належить:

- 1) міжнародна торгівля;
- 2) міжнародний рух капіталу;
- 3) міжнародна трудова міграція;
- 4) свобода слова;

5. Прихильники протекціонізму стверджують, що введення торговельних бар'єрів (мит, квот) приводить до:

- 1) скорочення зайнятості в галузях національної економіки;
- 2) руйнування внутрішніх монополій;
- 3) ослаблення обороноздатності країни;
- 4) захисту галузей національної економіки.

6. Політика вільної торгівлі означає:

- 1) процес міжнародного обміну, заснований на принципі порівняльних переваг;
- 2) приєднання до системи плаваючих валютних курсів;
- 3) установа бар'єрів на шляху вільної торгівлі;
- 4) введення в країні золотого стандарту.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягають особливості дії економічних законів у світовому господарстві?
2. Як ви вважаєте, які основні причини міжнародної міграції робочої сили в сучасних умовах?
3. Яких заходів повинна вжити країна в умовах падіння курсу національної валюти?
4. Які причини зумовили відхід від «золотого стандарту»?

Тема 18. Економічні аспекти глобальних проблем

Питання для обговорення

1. Природа сучасних глобальних проблем.
2. Класифікація глобальних проблем.
3. Основні шляхи розв'язання глобальних проблем.
4. Міжнародне співробітництво у вирішенні загальнолюдських проблем.

Рекомендована література: [3,7,18]

Поняття і категорії: глобалістика, глобальні проблеми, демілітаризація економіки, екологія, конверсія, нове політичне мислення, збереження миру.

Теми рефератів

1. Демографічні проблеми світу і шляхи їх вирішення.
2. Освоєння світового океану і Космосу.

Практичні завдання, вправи, ситуації

№1

Пояснити твердження: майбутнє “Місце під сонцем” кожної країни буде визначатися не за її бажанням і не за розмірами території, числом мешканців, або потужностями з виробництва чавуну і цементу, а співвідношенням інтелектуальної могутності, творчим потенціалом суспільних систем.

№2

Прокоментувати вислів: “Найсерйознішою перешкодою на шляху економічного розвитку країн, що розвиваються, є недостача інвестиційних ресурсів”.

№3

Визначити, вірне чи невірне кожне з наступних тверджень та пояснити відповідь:

1. До числа глобальних проблем відносяться посилення нерівномірності світового економічного розвитку, ріст соціальної диференціації країн, бідність.
2. Країни з високим рівнем ВВП в розрахунку на душу населення можуть не відноситися до індустріально розвинутих.

Тестові завдання

1. Глобальні проблеми характеризуються:

- 1) спільністю і взаємозалежністю політичних, соціальних, економічних, науково-технічних та інших аспектів розвитку окремих країн;
- 2) інтернаціоналізацію виробничих процесів, які вимагають значних фінансових і матеріальних ресурсів;
- 3) зв'язками та відносинами між державами та соціальними системами, суспільством у загальнопланетарному масштабі, які зачіпають життєві інтереси народів усіх країн і можуть бути розв'язані шляхом їх взаємодії;
- 4) всі відповіді правильні.

2. Критерії, за якими проблеми відносять до глобальних:

- 1) їх вплив на політичний, соціальний, та економічний розвиток України має визначальний характер;
- 2) вони мають загальносвітовий характер, тобто стосуються інтересів усіх або значної групи держав;
- 3) нерозв'язання їх викликає загрозу людству, регрес в умовах життя людей, у розвитку продуктивних сил;
- 4) вони вимагають невідкладних скоординованих дій світового співтовариства.

3. Яка з проблем не належать до глобальних:

- 1) проблема сім'ї і шлюбу;
- 2) екологічна проблема;
- 3) проблема забезпечення людства продовольством, сировиною та енергією;
- 4) проблема економічного відставання країни.

4. Сферами дії глобальних проблем є:

- 1) суспільні взаємовідносини;
- 2) взаємовідносини між людьми;
- 3) розвиток науки;
- 4) розвиток людини.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає суть глобальних проблем людства?
2. Назвіть сфери людської життєдіяльності, в яких виникли глобальні проблеми.
3. Назвіть найважливіші шляхи вирішення продовольчої проблеми.
4. Дайте характеристику основних наслідків мілітаризації економіки.
5. Чому при вирішенні глобальних проблем необхідне міжнародне співробітництво?

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Зародження, основні етапи і напрями розвитку економічної теорії.
2. Предмет і функції економічної теорії. Економічна теорія та економічна політика.
3. Методи дослідження економічних процесів та явищ.
4. Виникнення і розвиток економічної думки в Україні.
5. Економічні закони і категорії, їх класифікація.
6. Економічні відносини та їх види. Поняття економічної системи.
9. Типи та сновні моделі економічних систем.
10. Проблеми переходу від адміністративно-командної до соціально-орієнтованої ринкової економіки.
11. Сутність і критерії науково-технічного прогресу. Рушійні сили і фактори економічного прогресу.
12. Людина - вирішальний фактор соціально-економічного прогресу.
13. Суть, основні риси і суперечності науково-технічної революції (НТР). НТР і зміна ролі у виробництві.
14. Натуральне виробництво, його суть.
15. Товарне виробництво: умови виникнення, розвиток і форми.
16. Товар і його властивості. Класифікація товарів.
17. Виникнення, суть і функції грошей.
18. Попит і пропозиція грошей. Закони грошового обігу.
19. Ринкова економіка – як система ринків. Умови функціонування ринкової економіки.
20. Суть, структура і функції ринку.
21. Інфраструктура ринку та її основні елементи.
22. Проблеми формування ринкової економіки в Україні.
23. Економічний механізм ринкового саморегулювання.
24. Економічна природа попиту та пропозиції. Закон попиту та закон пропозиції.
25. Еластичність попиту та пропозиції.
26. Суть і значення конкуренції в розвитку економіки.
27. Конкуренція і монополія та їх взаємозв'язок.
28. Форми та методи конкурентної боротьби.
29. Причини виникнення і сутність монополій.
30. Антимонопольна діяльність держави.
31. Суть, структура і функції цін в ринковій економіці.
32. Суть макроекономіки. Цілі та інструменти макроекономіки.
33. Національний дохід, його створення, розподіл та перерозподіл.
34. Економічна роль і функції держави в ринковій економіці.
35. Форми і методи державного регулювання економіки.
36. Податкова система. Види податків. Крива Лаффера.
37. Національні особливості державного регулювання економіки.
38. Економічна рівновага і циклічність.
39. Види і форми циклів.
40. Економічні кризи. Зовнішні та внутрішні фактори циклічного розвитку економіки.
41. Причини економічної кризи в Україні та шляхи її подолання.
42. Антикризова діяльність держави.
43. Суть, причини і типи інфляції.
44. Безробіття та його причини. Типи безробіття.
45. Вимірювання і природний рівень безробіття. Закон Оукена.
46. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпса.
47. Політика держави в галузі зайнятості і безробіття. Закон України «Про зайнятість населення» .
43. Суть, функції і роль фінансів у ринковій економіці.

44. Державний бюджет та його функції. Джерела формування державного бюджету.
45. Суть і основні види банків, їх функції.
46. Кредитна система, її суть. Види кредиту та принципи кредитування.
47. Становлення і розвиток фінансово-кредитного механізму в Україні.
48. Грошова система в ринковій економіці.
49. Суть, види, принципи здійснення підприємницької діяльності.
50. Суть і види підприємств в ринковій економіці. Організаційно-правові форми підприємств.
51. Роль підприємництва у формуванні ринкової економіки України.
52. Малі підприємства, їх суть, переваги і недоліки.
53. Підприємництво в сільському господарстві.
54. Капітал як матеріальна основа підприємницької діяльності. Соціально-економічний зміст капіталу.
55. Кругообіг ресурсів, продуктів і доходів.
56. Витрати виробництва: сутність та види.
57. Собівартість продукції та її структура.
58. Ринок праці, його сутність, функції та регулювання.
59. Робоча сила як товар, її ціна і вартість.
60. Основи теорії і практики сучасного менеджменту.
61. Суть менеджменту, його функції.
62. Основні форми і методи управління підприємством.
63. Суть і значення маркетингу в підприємницькій діяльності.
64. Зміст маркетингової діяльності, функції маркетингу.
65. Доходи населення і джерела їх формування в ринковій економіці.
66. Заробітна плата - основна форма доходів населення, її форми та функції.
66. Соціальний захист населення в умовах переходу України до ринку.
67. Сутність аграрних відносин, їх специфіка і місце в економічній системі.
68. Організація агробізнесу. Агропромислова інтеграція та її типи.
69. Сучасні форми господарювання в сільському господарстві.
70. Економічна рента. Особливості рентних відносин в Україні.
71. Прибуток як економічна категорія.
72. Сутність економічного суверенітету.
73. Структура економічного суверенітету України і шляхи його досягнення.
74. Суть і структура світового господарства.
75. Сучасні форми міжнародних економічних відносин.
76. Економічна інтеграція та види інтеграційних об'єднань.
77. Міжнародна торгівля в системі міжнародних економічних відносин.
78. Міжнародних рух капіталу в системі міжнародних економічних відносин.
79. Міжнародна міграція робочої сили.
80. Індустріально розвинуті в світовому господарстві.
80. Економічно відсталі райони в світовому господарстві.
80. Економіка країн з перехідною економікою та проблеми її розвитку.
81. Проблеми інтеграції України в світове господарство.
82. Причини виникнення і сутність глобальних проблем.
83. Міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем.
84. Економічна єдність світу і глобальні проблеми світового господарства.

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ З ДИСЦИПЛІНИ

Написання і захист реферату є важливою формою самостійної навчальної діяльності студентів. Написання реферату сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни, подальшій систематизації, розширенню і закріпленню отриманих знань. Виконання студентом реферату покликане:

- поглибити, систематизувати і закріпити теоретичні знання з дисципліни;
- відпрацювати навички самостійної роботи з елементами творчого пошуку, ініціативності;
- виробити вміння узагальнювати теоретичні матеріали, аналізувати практичну інформацію, працювати зі спеціальною літературою, довідковими виданнями тощо;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження в процесі вивчення економічних процесів;
- аналізувати конкретні економічні факти функціонування національних економічних систем і робити наукові узагальнення та висновки.

Реферат повинен бути логічно побудований і мати характер цілісного і завершеного самостійного дослідження.

Етапи виконання реферату:

1. вибір теми;
2. підготовка до написання реферату;
3. складання плану;
4. формування тексту реферату;
5. оформлення роботи;
6. подання роботи керівнику для перевірки.

Реферат складається з таких частин: вступ, основна частина, висновки.

Вступ. У вступі студент обґрунтовує актуальність вибраної теми, дає характеристику сучасного стану досліджуваної проблеми та характеристику стану об'єкта дослідження. Визначається мета реферату та завдання, які необхідно вирішити при його написанні. У вступі також звертається увага на рівень розробленої теми у вітчизняній та закордонній літературі, доцільно провести короткий огляд основних публікацій авторів з досліджуваної проблеми. Обсяг вступу –1-2 сторінки.

Основна частина роботи. Основна частина присвячується теоретико-методологічним аспектам досліджуваної теми та поділяється на 2-3 параграфи. Тут розглядаються загальні теоретичні підходи до теми з використанням сучасних літературних джерел з досліджуваної проблеми (монографії, наукові статті, матеріали конференцій, Інтернет-ресурси тощо). Рекомендований обсяг основної частини реферату – 7-10 сторінок.

Висновки. Висновки показують, якою мірою вирішено завдання і досягнуто мету дослідження, сформульованої у вступі. Результатами висновків є чіткі конкретні узагальнення матеріалу дослідження. Обсяг висновків –1-2 сторінки.

Мова реферату – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок; послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів з літературних джерел неприпустиме, крім цитат, що подаються у лапках відповідно до тексту оригіналу.

Набір тексту здійснюється на комп'ютері через 1,5 міжрядкових інтервали (29–30 рядків на сторінці), друк – на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word Times New Roman. Висота шрифту – 14 мм. Поля: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє і нижнє – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності, щільність тексту – однаковою.

Матеріал реферату слід брошурувати у такій послідовності:

- **титульний аркуш** (містить повну назву міністерства, найменування вищого навчального закладу, кафедри; прізвище, ім'я та по батькові й інші відомості про автора; тему реферату; прізвище, вчене звання (посаду) наукового керівника; місто і рік виконання);
- **зміст** (містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів роботи);
- **вступ**;
- **основна частина**;
- **висновки**;
- **список використаних джерел**.

Викладення тексту розділів, а також вступу та висновків слід починати з нової сторінки. Параграфи позначають порядковими номерами арабськими цифрами (1, 2, 3).

Нумерація. Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами (без знака №) у правому верхньому куті аркуша. Першою сторінкою роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться.

Оформлення допоміжних матеріалів. Допоміжними матеріалами є: *ілюстрації* (схеми, діаграми, рисунки тощо), *таблиці*, *формули і додатки*.

Ілюстрації мають доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття її суті і тому в тексті на кожну з них повинно бути посилання з коментарем.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка: наприклад, «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації та її назва розміщуються послідовно під ілюстрацією по центру.

Ілюстрації (схеми, графіки тощо) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше або на наступній сторінці.

Цифровий матеріал, як правило, подається у вигляді **таблиць**. Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці, таким чином, щоб її можна було читати без повороту тексту або з поворотом за годинниковою стрілкою. На всі таблиці мають бути посилання в тексті. При цьому слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад «... у табл. 1.1».

Таблиці нумерують послідовно у межах розділу. У правому верхньому куті розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад, «Таблиця 2.1» (перша таблиця другого розділу). Якщо таблиця переноситься на іншу сторінку, то над подальшими частинами пишеться, наприклад, «Продовження табл. 2.1».

Назву таблиці друкують жирним шрифтом малими літерами (крім першої великої) і розміщують над таблицею по центру.

Формули у роботі нумеруються у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставиться крапка. Нумери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: «(1.1)» (перша формула першого розділу).

Оформлення посилань. Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті роботи на джерела інформації слід зазначити порядковим номером за списком джерел у квадратних дужках з визначенням конкретних сторінок, наприклад: «... у працях [25, с. 3 – 37]....».

Наприкінці роботи наводиться **список використаних джерел**. До цього списку включаються публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Всі джерела вказуються мовою видання. Джерела в списку використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Відомості про включені до списку джерела слід подавати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Список використаних джерел має містити усі використані джерела інформації, які розміщуються у такій послідовності:

- 1) Закони України (абетковий порядок);
- 2) Укази Президента України, постанови Уряду, Кабінету Міністрів України (за абеткою);
- 3) директивні матеріали міністерств (за абеткою);
- 4) монографії, брошури, підручники (абетковий порядок);
- 5) статті з журналів (абетковий порядок);
- 6) інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (абетковий порядок);
- 7) іншомовні джерела.

Для інформаційних матеріалів джерел Інтернет – обов'язкове посилання на відповідну Web-адресу.

Обов'язковим етапом роботи над рефератом є його захист, що передбачає виступ перед аудиторією з основними положеннями роботи. Захист реферату включає:

1. Коротке повідомлення про актуальність теми реферату, визначення мети і завдання роботи, отримані результати, висновки і пропозиції.
2. Відповіді студента на запитання викладача й однокурсників.
3. Відгук наукового керівника-консультанта про написаний реферат (самостійність, своєчасність, відповідність змісту темі, повнота її розкриття, дотримання вимог щодо оформлення тощо).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1.	Економічна теорія: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. І. Фролов, О. Ю. Александрова. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 163 с
2.	Кравцов О.О. Основи економічної теорії : навч. посібник. / О. О. Кравцов. – Кривий Ріг-Prague: Oktan Print, 2023. – 355 с.
3.	Корогодова, О. О. Навчальний посібник з дисципліни «Основи економічної теорії: самостійна робота» [Електронний ресурс] / Корогодова О. О., Тимошенко Н. Ю., Іванова Т. В. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 379,33 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 181 с
4.	Гальчинський А. С. Економічна теорія: підручник / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. - Вища школа, 2007. - 503 с.
5.	Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія: Підручник. Рекомендовано Мін.освіти України для студентів ВУЗів / За ред. Базилевича В.Д. - Київ: Знання-прес, 2006. - 631 с.
6.	Мочерний С.В. Основи економічної теорії: навч. посібник ./ Мочерний С.В., Устенко О.А. /Київ, 2009., - 504 с.
7.	Кокарев І. В. Основи економічної теорії : навч. посібник / І. В. Кокарев. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с.

Допоміжна

8.	Блауг, Марк Економічна теорія в ретроспективі : Пер. з англ. / М.Блауг. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. - 670 с
9.	Економічна теорія : підручник / В.Г. Чепінога ; Міністерство освіти і науки України. - Київ : Юрінком Інтер, 2019. - 653 сторінки : схеми, таблиці.
10.	Економічна теорія : навчальний посібник / Н.П. Мацелюх, Л.М. Касьяненко, І.А. Максименко, М.М. Теліщук [та 8 інших] ; Університет державної фіскальної служби України. - Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2019. - 477
11.	Пікетті, Тома. Капітал у ХХІ столітті = Capital in the twenty-first century / Тома Пікетті ; переклад з англійської Наталії Палій. - Київ : Наш формат, 2016. - 693 с. : іл., табл
12.	Геєць В.М. Перехідна економіка: підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко. Е. М. Лібанова [та ін.] - К. : Вища школа, 2003. - 591 с.
13.	Кульчицький Б.В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологізація. Монографія. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. - 352 с.
14.	Ситник Л.С., Бєрєнова Т.М. Типи розвитку національної економіки // Вісник економічної науки України . – №2 (18). – 2010. – с.97.

Електронні ресурси

Офіційні Веб-сайти:

1. Урядовий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Міністерство розвитку економіки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Пугачевська К.Й.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Методичні рекомендації

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 6984 від 20.11.2019 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600. м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>